

T.C.
BAŐBANKLIK
DEVLET PLANLAMA TEŐKILATI
MÜSTEŞARLIĞI

**ÖN ULUSAL KALKINMA PLANI
BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİLERİ
(TASLAK)**

Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum
Genel Müdürlüğü
15 Temmuz 2003, Ankara

BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİSİ

İÇİNDEKİLER*

GİRİŞ

4. BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİLERİ	03
4.1. İ.B.B.S. DÜZEY-2 İTİBARIYLA EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMİŞLİK FARKLILIKLARI	03
4.2. ULUSAL DÜZEYDE BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİLERİ	07
4.3. BÖLGELER DÜZEYİNDE GELİŞME STRATEJİLERİ	13
8.1. UYGULANMAKTA OLAN BÖLGESEL GELİŞME PLANLARI	16
8.2. HAZIRLANMAKTA VE PLANLANMAKTA OLAN BÖLGESEL GELİŞME PROJELERİ	19
8.3. AB İLE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN BÖLGESEL PROGRAMLAR	20
8.4. AB İLE YÜRÜTÜLECEK OLAN BÖLGESEL GELİŞME ÇALIŞMALARI	29
8.5. AB İLE YÜRÜTÜLMESİ PLANLANAN BÖLGESEL GELİŞME ÇALIŞMALARI	40

---

* Ö n Ulusal Kalkınma Planı'ndaki bölüm numaralarına göre düzenlenmiştir.

4. BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİLERİ

Türkiye-AB ilişkileri çerçevesinde, kalkınmada öncelikli yörelere yönelik 10 İBBS Düzey 2 Bölgesi için hazırlanan Ön Ulusal Kalkınma Planı ve Ön Ulusal Kalkınma Planı destek çalışması olan 'Bölgesel Gelişme Strateji, Hedef ve Operasyonel Programları' bölümü, Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan 2002 Yılı İlerleme Raporu ve 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi'nde belirtilen hususlar çerçevesinde, 2004-2006 dönemi için sosyo-ekonomik uyumun güçlendirilmesi, bölgesel farklılıkların giderilmesi ve uzun vadeli stratejilerin oluşturulması hedefleri doğrultusunda, Türkiye'de bölgesel gelişme faaliyetlerini yönlendirecek bir yol haritası olarak Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı koordinasyonunda katılımcı bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

4.1. İ.B.B.S. DÜZEY-2 İTİBARIYLA EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMİŞLİK FARKLILIKLARI

4.1.1. Ekonomik Farklılıklar

4.1.1.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 alt bölgesi kişi başına gelir itibarıyla benzer değerlere sahiptir. Sözkonusu altbölgelerde fert başına GSYİH ortalaması 2001 yılı için 1.188 dolar olup, ülke ortalamasının (2.146 dolar) altında yer almaktadır.

4.1.1.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi

Türkiye'de 26 Düzey-2 alt bölgesi içerisinde UKP kapsamındaki 10 Düzey-2'nin dokuzu endeksin en sonunda (18'inci sıradan 26'ncı sıraya kadar) yer almaktadır. 10 adet altbölge içerisinde üst sıralarda yer alan tek altbölge 14'üncü sıradaki konumu ile Gaziantep Alt bölgesidir. Gaziantep'in sanayi ve ticarete sağladığı gelişme altbölgenin genel gelişmişlik düzeyini de yükseltmektedir.

4.1.2. Demografik Yapı

Şehirleşme oranı itibarıyla UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 alt bölgesi içerisinde en gelişmiş altbölgeler sırasıyla; Gaziantep, Mardin ve Şanlıurfa'dır.

Nüfus artış hızı itibarıyla UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 altbölgesi içerisinde en çok nüfus artışına sahip altbölgeler sırasıyla; Şanlıurfa, Van ve Mardin'dir.

Nüfus yoğunluğu itibarıyla UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 altbölgesi içerisinde en gelişmiş altbölge Gaziantep'tir.

10 Düzey-2 altbölgesi, Türkiye 26 Düzey-2 altbölgesi içerisinde en yüksek doğurganlık hızına ve ortalama hanehalkı büyüklüğüne sahip altbölgelerin başında yer almaktadır.

4.1.3. İstihdam ve İşsizlik

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 altbölgesi toplam 26 Düzey-2 bölgesi içerisinde ziraat işkolunda çalışanlar itibarıyla sıralamada üst sıralarda yer almaktadır. 10 Düzey-2 altbölgesi içerisinde ziraat işkolunda çalışanlar oranının nisbi olarak düşük olduğu altbölgeler sırasıyla; Malatya, Mardin ve Gaziantep'tir. Benzer şekilde 10 Düzey-2 altbölgesi sanayi ve ticaret sektöründe çalışanlar itibarıyla da en alt sıralarda yer almaktadır.

4.1.4. Eğitim

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 altbölgesi eğitim göstergeleri sıralamasında, 26 Düzey-2 altbölgesi içerisinde en alt sıralarda yer almaktadırlar. Bununla birlikte Malatya Altbölgesi 26 Düzey-2 altbölgesi içerisinde üniversite bitirenlerin oranı (8. sırada) ve liselerde okullaşma oranları (4. sırada) ile üst sıralarda yer almaktadır. Ayrıca ilkokullarda okullaşma oranı ile Gaziantep Altbölgesi 8'inci sırada ve mesleki ve teknik liselerde okullaşma oranı ile de Kastamonu Altbölgesi 8'nci sırada yer almaktadır.

4.1.5. Sağlık

Ön UKP kapsamındaki 10 adet Düzey-2 altbölgesi sağlık sektörü göstergeleri itibarıyla 26 Düzey-2 altbölgesi içerisinde alt sıralarda yer almaktadırlar.

4.1.6. Sanayi

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 altbölgesi içerisinde sanayi gelişmişlik açısından dikkat çeken altbölgeler Gaziantep ve Samsun olmaktadır. Her iki altbölge OSB ve KSS gibi sanayi altyapı uygulamalarından nispi olarak daha çok faydalanmışlardır. Ayrıca her iki altbölgenin imalat sanayii işyerleri sayısı, çalışanları gibi diğer sanayi verileri de nispi olarak yüksektir.

Ön UKP kapsamındaki diğer Düzey-2 altbölgeleri ise sanayi verileri itibarıyla 26 Düzey-2 alt bölgesi arasında gelişmişlik skalasının en altlarında yer almaktadırlar.

4.1.7. Tarım

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 alt bölgesi arasında yer alan Samsun Alt bölgesi ülke tarımsal üretimine katkı itibarıyla 26 Düzey-2 alt bölgesi içerisinde sıralamada ikinci konumda yer almaktadır. Samsun Alt bölgesi'ni 12'nci sırada yer alan Şanlıurfa Alt bölgesi ile 14'üncü sırada yer alan Trabzon Alt bölgesi izlemektedir. Diğer bölgeler ise alt sıralarda yer almaktadır.

4.1.8. İnşaat ve Altyapı

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 alt bölgesi içerisinde daire sayısı itibarıyla üst sıralarda yer alan başlıca iki alt bölge Trabzon (10. sırada) ve Samsun'dur (11. sırada). Su tesisatı bulunan daire oranı itibarıyla da Gaziantep (9. sırada) ve Samsun (12. sırada) alt bölgeleri üst sıralarda yer almaktadır. Diğer alt bölgeler ise her iki gösterge itibarıyla Düzey-2 alt bölgeleri sıralamasının sonlarında yer almaktadır.

Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 alt bölgesi içerisinde kırsal yerleşmelerde asfalt yol oranı itibarıyla en üst sırada yer alan alt bölge 13'üncü sıradaki Gaziantep'tir. İçmesuyuna sahip nüfus oranı itibarıyla da en üst sırada Erzurum Alt bölgesi (8. sırada) yer almaktadır. Devlet ve il yollarında asfalt yol oranı itibarıyla en üst sırada yer alan alt bölge ise 10'uncu sıradaki Samsun'dur. Diğer alt bölgeler üç adet altyapı göstergesi itibarıyla Düzey-2 alt bölgeleri sıralamasının en altlarında yer almaktadır.

4.1.9. Mali Yapı

Geri kalmış bölgelerde yer alan Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 bölgesinden toplanan vergi ülke geliri oluşumuna katkıları düşük olmakla beraber, kamu harcamalarından aldıkları pay nisbi olarak yüksektir. Genel olarak anılan bölgelerde mali yapı nisbi olarak durgundur.

4.1.10. Diğer Refah Göstergeleri

Onbin kişiye düşen özel otomobil sayısı itibarıyla Ön UKP kapsamındaki 10 Düzey-2 alt bölgesi içerisinde üst sıralarda yer alan iki alt bölge sırasıyla Samsun (15. sırada) ve Kastamonu'dur (16. sırada). Onbin kişiye düşen motorlu kara taşıtı sayısı itibarıyla ise Gaziantep (15. sırada) ve Samsun (16. sırada) alt bölgeleri üst sıralarda yer almaktadır.

Fert başına elektrik tüketim miktarı ile hemen göze çarpan altbölge sanayi ve ticaret faaliyetlerinin yoğunlaştığı 12'nci sıradaki Gaziantep'tir. Gaziantep Altbölgesi'ni 17'nci sıradaki Malatya Altbölgesi izlemektedir. Fert başına telefon kontör değeri göstergesi itibarıyla ise Samsun (12. sırada) ve Trabzon (13. sırada) altbölgeleri en üst sıralarda yer almaktadır.

Yeşil kart sahibi nüfus oranı göstergesinde ise, Ön UKP kapsamındaki Düzey-2 altbölgelerinin toplam 26 düzey-2 bölgeleri içerisindeki sıralama öncelikleri değişmektedir. Zira, diğer göstergelerde en alt sıralarda yer alan Ön UKP kapsamındaki Düzey-2 altbölgeleri, bu gösterge itibarıyla sıralamanın üst sıralarına yerleşmektedirler. Bu durum Ön UKP kapsamındaki geri kalmış altbölgelerde yoksul nüfus oranının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

4.1.11. Yatırım Teşvikleri

Ülke geneli, gelişmişlik düzeyi ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri doğrultusunda, Kalkınmada Birinci Derecede Öncelikli Yörelere; Normal Yörelere ve Gelişmiş Yörelere olarak 3 bölgeye ayrılmıştır. Kalkınmada Öncelikli Yörelere, "Ülkede nispi olarak daha az gelişmişlik seviyesi gösteren "yörelere" olarak tanımlanmaktadır. Ancak, bu bölgelerden gelişmiş yörelere doğru gidildikçe teşvik araçlarının oranları ve tutarları fazla farklılık getirmeyen bir yapıya dönüşmüştür.

Ülkemizde teşvik belgeli olarak yapılacak yatırımlar; 09.07.2002 tarih ve 24810 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2002/4367 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"a istinaden 30.07.2002 tarih ve 24831 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2002/1 sayılı tebliğde ve aşağıda belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde desteklenmektedir:

1. Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası
2. Katma Değer Vergisi İstisnası
3. Fon Kaynaklı Kredi Tahsisi
4. Vergi, Resim ve Harç İstisnası
5. Arsa ve Arazilerin Bedelsiz Tahsisi
6. Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Desteklenmesi

Belgesiz Yatırımların Desteklenmesi

Teşvik belgesiz sistemle desteklenen yatırım ve işletmelere; yatırım indirimi, vergi, resim, harç istisnası ve bina inşaat harcı istisnası gibi desteklerdir.

4.2. ULUSAL DÜZEYDE BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİLERİ

Bölgesel gelişme stratejilerinin hazırlanması sürecinde, aşağıdaki yöntemler izlenmiştir:

- Ulusal düzeyde Bölgesel Gelişme Stratejilerinin katılımcılık ilkesi doğrultusunda düzenlenen bir atölye çalışmasından elde edilen temel hususlar çerçevesinde hazırlanması,
- Ulusal Kalkınma Planı çalışmaları kapsamında, 10 İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2 Bölgesi için, yapılmış olan SWOT analizi çalışmaları çerçevesinde bölge stratejileri geliştirilmesi,
- Ulusal-bölgesel ve bölgesel stratejilerin ilgili kurum ve kuruluşların katkılarıyla hazırlanması.

4.2.1. Bölgesel farklılıkların giderilmesinde karşılaşılan temel sorunlar

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) 26 Düzey-2 bazında yapılan mevcut durum değerlendirmesi ve 10 İBBS Düzey-II bazında yapılan SWOT analizlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda listelenen unsurların, Türkiye’de bölgeler arasında gelişme farklılıkları yaratan temel sorunlar olduğunu göstermektedir:

- Hızlı nüfus hareketleri
- Ülkedeki dengesiz yerleşme düzeninin ve kentlerin aşırı fiziki büyümesi ve yoğunlaşmasının önlenememesi ve büyük kentlerde aşırı nüfus artışının bu kentlerin ekonomik taşıma kapasitesi ile dengelenememesi,
- Büyük kentlere olan göç ile birlikte genç nüfusun ve vasıfsız iş gücünün artması,
- Metropolitan alanlarda kentsel altyapı, işsizlik, konut, eğitim, sağlık gibi sosyo-ekonomik sorunların ağırlaşması,
- Orta ve uzun dönemde yüksek oranlarda ekonomik büyümenin sürdürülememesi,
- Makroekonomik istikrar ve dengelerin oluşturulamaması ve kaynak tahsisinde piyasaların başarısız kalması,
- 1980’lerden beri uygulanan makroekonomik politikaların ve ihracata dayalı büyüme modelinin bölgesel ekonomiler üzerinde farklı etki oluşturması,
- Tarımsal politikalar ve iç ticaret hadlerinde tarım aleyhine oluşan durumun tarımda çözülme ve göç olgusunu hızlandırması,

- Sermayenin ülke içinde batıdaki gelişmiş bölgelerde yoğunlaşması,
- Kamu yatırımlarının dengeli dağıtılamaması,
- Bölge kalkınmasının süreç, yapı, amaç ve kurallarının tam belirlenememesi ve ülke düzeyindeki sosyo-ekonomik planlar ile yerel düzeydeki ayrıntılı fiziki planlar arasında yatay ve dikey ilişkilerin yeterince kurulamaması,
- Bölgesel gelişmeye ilişkin olarak gerek planlama gerekse uygulama aşamalarında sorumlu birimler ve bunlar arasındaki ilişkileri düzenleyen yapıdaki bozulmalar,
- Bölgesel gelişmede ve bölgeler arası farklılıkların azaltılmasında anahtar rol oynayacak bölgesel gelişme programlarına terör nedeni ile yeterli bütçe kaynağı tahsis edilememesi ve bu programların etkin olarak yürütülememesi,
- Deprem, erozyon, heyelan ve sel gibi doğal afetlerin bazı bölgelerde ekonomik ve sosyal sorunları daha da artırması.

4.2.2. Hedefler

Bölgeler arası ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılıklarının azaltılması, metropoliten alanların gelişmelerinin kontrol altına alınması, kentsel ve kırsal yerleşim birimleri arasındaki etkileşimin güçlendirilerek az gelişmiş bölgelerin gelişmelerine ivme kazandırılması temel hedeftir. Bölgeler arası ekonomik ve sosyal gelişmişlik farkları en aza indirilirken, insan ve kurumsal odaklı kalkınma ve kaynak kullanımında etkinliğin sağlanması esas alınacaktır.

Bu bağlamda ulusal bölgesel hedefler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Geri kalmış bölgelerde insan kaynaklarının gelişmesine yönelik program ve projelerin uygulanması,
- Bu bölgelerde, sağlık ve eğitim göstergelerinin ülke ortalamalarına yükseltilmesi,
- KOBİ'lerin desteklenmesi ve sanayi altyapı ihtiyacının karşılanması,
- Sabit sermaye yatırımlarını artıracak bir yatırım ikliminin yaratılması ve reel yatırımlar yolu ile sermaye birikiminin artırılması,
- Tarım, hayvancılık ve kırsal altyapının geliştirilmesi,
- Yerel girişimcilik ve küçük ölçekli alt yapı yatırımları ile istihdam ve geçim kaynaklarının artırılması.

4.2.3. Ulusal Bölgesel Gelişme Stratejileri

Yukarıda ortaya konan bölgeler arasında kalkınma farklılıklarının oluşmasında rol oynayan temel unsurlar, merkezi hükümetler tarafından kısa ve uzun dönemli politikalarla

etkilenebilmekte, varolan dengesizlikler mutlak olmasa da nispi olarak giderilebilmektedir. Bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarının giderilmesinde uzun vadeli politika aracı olarak kullanılabilen en temel araç bölgesel gelişme planlarıdır.

Ortaya konan kalkınma stratejisi ile uyumlu olarak, Ön UKP döneminde uygulanacak ulusal bölgesel gelişme stratejileri aşağıda özetlenmektedir:

- Gelir dağılımı dengesizliklerinin azaltılması, bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve rasyonel kaynak dağılımı açısından önem taşıyan entegre bölgesel gelişme programları İBBS Düzey-2 bazında uygulamaya konulacaktır.
- Bölgesel gelişme politikalarının AB politikalarına uyumu için gerekli mevzuatın ve kurumsal yapının oluşturulması hızla tamamlanacaktır. Ön UKP'nin hazırlanması, AB ile bölgesel politikalar konusundaki işbirliğini yoğunlaştıracak ve AB müktesebatına uyumu hızlandıracaktır.
- Sanayinin yoğunlaştığı metropollerden (İstanbul, Bursa, Kocaeli, Adana, İzmir), tedricen görece az gelişmiş bölgelere doğru sanayinin yönlendirilmesi özendirilecektir. Bu kapsamda, bir yandan metropollerde; konut, belediyeçilik, sanayi atıkları, ulaşım ve rant sorunları nedeniyle ortaya çıkan negatif dışsal ekonomilerin oluşturduğu olumsuzluklar azaltılabilecek, diğer yandan da görece az gelişmiş yörelerde gelişme süreci hızlandırılacaktır.
- Altyapı imkanları tamamlanmış ve AR-GE faaliyetleri ile desteklenen Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri uygulamaları yoluyla, dışsallıkların maksimize edildiği sanayi kümelenme bölgeleri yaratılacak ve sanayi birimleri (firmalar, kurumlar vb.) arası entegrasyon sağlanacaktır. Böylece göç metropoller yerine gelişme potansiyeli yüksek, bölgede gelir ve istihdam yönünde çarpan etkisi yaratacak fonksiyonel bölge merkezlerine (kümelenme alanları veya yeni sanayi odakları) yönlendirilecektir.
- Küçük ve orta boy kent ağları ve çok odaklı mekansal yapı için orta büyüklükteki kentlerin birbiriyle işlevsel bağını güçlendirecek gelişme aksları yaratılacaktır. Küçük ve orta boy (KOB) kentlerde; önemli bir avantajı olan sosyolojik dokuları, ulusal ve küresel dalgalanmalar/ istikrarsızlıklar karşısındaki esneklikleri ve herşeyden önemlisi işbirliği ve organize olma kapasitelerini dikkate alan politika ve programlar uygulamaya geçirilecektir.
- Hızlı göçe sahne olan metropollerde, kentsel alanlara yönelik göçün dengelenmesi ile çevre ve mekan kalitelerinin korunarak kentsel büyümenin denetim altına alınması sağlanacaktır.

- Yatırımlarda Devlet Yardımları politikalarının belirlenmesinde, bölgelerin sosyo-ekonomik yapıları ve potansiyelleri dikkate alınacaktır.
- Ulusal tercihler ve AB uyum politikaları doğrultusunda, bölgelerin rekabet güçlerini artıracak stratejik öncelikli sektörlerde uzmanlaşmalarına yönelik program ve projeler geliştirilerek uygulamaya konacaktır.
- İdari yapı yeniden yapılandırılarak, yerel katılımı güçlüleştirecek kapsamlı bir idari reform gerçekleştirilecektir.
- Piyasalar kusursuz olmadığı için, fiyat sinyallerine dayalı kaynak tahsis süreci bölgeler ve sektörler arasında kaynak etkinliğini sağlayamamıştır. Bu nedenle, kaynak tahsis sürecinde yatırımların kompozisyonu, mekansal ve sektörel dağılımları ile ilgili kamusal politikalar geliştirilecektir.
- Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Hizmet Birlikleri koordinatörlüğünde; sivil toplum kuruluşları, yerel idareler ve kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile geri kalmış yörelerde gelir artırıcı küçük ölçekli yöresel projelerin uygulanması yaygınlaştırılacaktır.
- Geri kalmış bölgelerdeki KOBİ'ler teşvik edilip geliştirilerek, istihdam ve kişi başına GSYİH göstergelerinde bu bölgeler aleyhine oluşan farklar azaltılacaktır. Bu bölgelerdeki KOBİ'lerin ihtiyaçları dikkate alınarak; KOSGEB ve benzeri sanayi destek birimleri yoluyla yatırım, işletme ve teknoloji desteği sağlamak suretiyle KOBİ'lerin rekabet edebilirlikleri artırılabilecektir. Bu kapsamda, KOSGEB ve benzeri kuruluşların yöreselleşmesi ve yerel sanayi ve sektörlerle entegrasyonu hızlandırılacaktır.
- AB'nin "Sınır Ötesi İşbirliği Programı" kapsamında sınır bölgelerinde AB üye ve aday ülkeleriyle işbirliği imkanları geliştirilecektir.

Devlet Yardımları İle İlgili Stratejiler

- Yatırımlarda devlet yardımları bakımından bölgesel ayrımlar, AB'ye uyum çerçevesinde çalışmalarını tamamlanan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması Düzey 2 ve/veya 3'lere göre yeniden belirlenecektir.
- Plan bölgelerinde sektörel veya bölgesel politikalar ile uygulanacak devlet yardımları yeniden belirlenecektir. Ayrıca, az gelişmiş bölgelerin kalkındırılmasına yönelik olarak, gelişmişlik düzeyi çok düşük illerdeki yatırımlara uzun süreli vergi muafiyeti, istihdamın getirdiği vergi ve benzeri yüklerin azaltılması, arsa ve arazilerin bedelsiz tahsisi gibi devlet yardımları uygulanacaktır.

- Plan bölgesinde yarım kalmış, sermaye yetersizliği nedeniyle işletmeye geçememiş veya düşük kapasite ile çalışan tesislerin ekonomiye kazandırılacak olanları, düşük faizli yatırım ve işletme kredileriyle desteklenecektir.
- Vasıfsız iş gücünün eğitimi amacıyla hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.
- Plan bölgesinde işsizliği azaltıcı ve gelir artırıcı aile işletmeciliği veya girişimciliğe yönelik faaliyetlerin desteklenmesine özen gösterilecektir.
- Plan bölgesinde, yeni işletmeye geçmiş teşvik belgeli yatırımlara tükettikleri elektrik enerji bedelleri ve diğer girdilerde belli şartlarda indirim uygulanacaktır.
- Bölgesel gelişme politikaları da dikkate alınarak komşu ülkelerle dış ticaretin ve sınır ticaretinin geliştirilmesine özen gösterilecektir.
- Plan bölgesinin hayvancılık potansiyeli yüksek olan yerlerde hayvancılık ve tarla balıkçılığı projeleri ile, mevcut işletmeler ve hayvansal ürün üretimine yönelik işletmeler desteklenecek, kooperatif ve şirketleşme faaliyetleri özendirilecektir. Ayrıca, Hayvancılık İhtisas Bölgeleri oluşturulacaktır.
- Plan bölgesinde yaşayan ve düşük gelir grubunda bulunan vatandaşlarımıza kaynak transferi sağlamak ve erozyonla mücadele amacıyla tescil dışı Hazine arazilerinin üzerinde ağaçlandırma çalışmaları yapılacaktır.
- Plan bölgesindeki İstatistiki Bölge Sınıflandırması Düzey 2'lerde devlet yardımı veren kurum veya kuruluşlarca devlet yardımlarının izlenmesini sağlayacak izleme sistemi oluşturulacak, izleme ve değerlendirme raporlarının her üç ayda bir düzenlenmesine özen gösterilecektir.

4.2.4. Öncelikler

Bölgesel Gelişme Operasyonel Programı çerçevesinde ele alınan öncelik alanlarından biri kurumsal kapasitenin geliştirilmesidir. AB standartlarına uygun olarak, bölgesel gelişme ile ilgili proje ve programları merkezde ve yerel bazda uygulayacak kurumsal mekanizmaların oluşturulması ve geliştirilmesi gerekmektedir. İBBS Düzey-2 bazında yürütülecek ve Türkiye-AB ortak fonlarından finanse edilecek olan projelerin, hazırlanma, yönetim ve gözetim yapılarının oluşturulması önem arz etmektedir.

Hali hazırda, AB fonlarının kullanımı ve projelendirilmesi konularında, DPT bünyesindeki Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nün kapasitesini geliştirmek amacıyla 2002 yılında uygulamaları başlatılan teknik işbirliği ve eşleştirme projeleri artarak kapsamlı bir şekilde devam ettirilecektir. Ayrıca, AB fonlarından finanse

edilerek yürütülecek operasyonel bölgesel gelişme programlarının her birinde kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik olarak “**teknik yardım**” bileşeni ayrı bir alan olarak seçilmekte ve fon tahsisi yapılmaktadır.

Ön UKP de öncelikli olarak ele alınan konuların başında tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanması gelmektedir. AB’de, Ortak Tarım Politikası Ortak Tarım ve Kırsal Kalkınma Poitikası olarak değişmeye başlamıştır. AB’deki bu önemli politika değişikliğini dikkate alarak, tarım ve kırsal kalkınma politikaları Ön UKP’de daha bütünleşik bir şekilde entegre edilmiştir. Söz konusu 10 İBBS Düzey-2 bölgesinin hemen tamamında hayvancılık önemli bir ekonomik kaynak olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, tarım ve hayvancılık alanlarının geliştirilmesine, kırsal alanda gelir ve eğitim seviyesinin yükseltilmesine, tarımsal arazilerin daha etkin kullanılmasına, çiftçi kooperatifleri ve üretici gruplarının desteklenmesine yönelik proje ve programlar uygulanacaktır.

Bölgesel Gelişme Operasyonel Programı ile “Avrupa Küçük İşletmeler Şartı ve İşletme ve Girişimcilik İçin Çok Yıllı Program”la uyumlu ulusal KOBİ politikaları uygulanacaktır. Bu kapsamda, KOBİ’ler için çalışma ortamının iyileştirilmesi ve KOBİ destek sistemlerinin danışmanlık, eğitim, öğretim ve finansal hizmetleri kapsayacak şekilde geliştirilmesi sağlanacaktır. Türkiye-AB mali işbirliği çerçevesinde KOBİ’lere yapılacak yardım , hizmet ve finansal desteğin uygun bir karışımı şeklinde ve şirketin bütünleşik gelişme planına uygun olan hibe çerçevesinde sağlanacaktır.

Türkiye ekonomisinde son yıllarda yaşanan reel yatırımlardaki gerileme teknolojik gelişmeyi olumsuz etkilerken, bölgesel dengesizlikleri artırıcı bir işlev görmüştür. AB’den katılım öncesi dönemde, büyük ölçekli yatırımlar için, Bölgesel Gelişme Fonlarından ve Uyum Fonundan kaynak temin edilememektedir. 2004-2006 döneminde katılım öncesi işbirliği çerçevesinde, küçük ölçekli alt yapı yatırımları ve yerel girişimcilerin desteklenmesi öncelik alanlarından biri olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda; bir taraftan hedef bölgelerdeki il ve yerel idareler, sivil toplum kuruluşları (STK) ve kar gütmeyen kuruluşlar tarafından yürütülecek küçük ölçekli projeler desteklenirken, diğer taraftan küçük ölçekli alt yapı yatırımları ile bölgelerdeki yaşam koşullarının iyileştirilmesine öncelik verilecektir.

Satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelir, istihdam, işsizlik, çalışan başına üretim, işgücü katılım oranı, ortalama ücretler ile ilgili veriler İBBS Düzey-2 bazında mevcut

değildir. Bu önemli göstergelere ilişkin verilerin olmayışı bölgeler arası ekonomik gelişmişlik ve rekabet edebilirlik bakımından karşılaştırmalı analizlerin yapılmasını imkansız kılmaktadır. Bu nedenle, bölgesel gelişme politikalarının oluşturulmasında ve bölge ihtiyaçlarına uygun projelerin hazırlanmasında önemli bir araç olarak kullanılacak olan istatistiki verilerin periyodik olarak üretilmesine ve güncelleştirilmesine öncelik verilecektir.

4.3. BÖLGELER DÜZEYİNDE GELİŞME STRATEJİLERİ

İlerleme Raporunda bir talep olarak yer alan UKP'nin hazırlanması hususu, 26 Mart 2003 tarihinde taslak olarak ulaştırılan 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde "Bölgesel Kalkınma ve Yapısal Araçların Koordinasyonu" bölümünde açık bir şekilde yer almış ve "bölgesel farklılıkları azaltma amacına yönelik bir ekonomik ve sosyal uyum ulusal planının geliştirilmesine, Düzey 2 düzeyinde hazırlanmış bölgesel kalkınma planları ve Ulusal Kalkınma Planı vasıtasıyla ulaşılması" beklentisine net vurgu yapılmıştır.

Türkiye'ye 2006 yılına kadar AB fon kaynaklarından yapılacak desteklerin yaklaşık üçte birinin "bölgesel gelişme" alanına tahsis edileceği bilinmektedir. Avrupa Komisyonu'na gönderilen 11/04/2003 tarihli mektupta da; topluluk tarafından sağlanacak olan finansmanın ancak UKP'de belirtilen önceliklere ve bölgesel kalkınma hedeflerine uygun tedbirlere verileceği ifade edilmektedir. Bölgesel kalkınma için gerçekleştirilecek yatırımlara sağlanacak katılım öncesi mali yardımların Düzey 2 programlanması ve çok ciddi yapısal problemleri hedeflemesi öngörülmektedir.

Bölgesel politikalara yönelik bir ulusal strateji ve seçilen 10 İBBS Düzey-2 için (Türkiye tarafından hazırlanan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması – İBBS Düzey-2 'de belirlenen bölgeler) bölgesel kalkınma stratejileri Ön UKP'de detaylı olarak yer almaktadır.

Bu bölümde incelenen 10 Düzey 2 Bölgesi ortak özellikleri itibarıyla tek bir SWOT çalışmasında özetlenmiş olup her bir İBBS Düzey-2 "Bölgesel Gelişme Stratejisi Hedef ve Operasyonel Programlar" destek çalışmasında ayrı ayrı ele alınmıştır. **Ön Ulusal Kalkınma Planında ele alınan 10 İBBS Düzey-2 aşağıda yer almaktadır;**

1. Gaziantep TRC-1
2. Trabzon TR-90
3. Erzurum TRA-1,
4. Kastamonu TR-821

5. Amasya TR-83
6. Ağrı TRA-2,
7. Malatya TRB-1,
8. Van TRB-2
9. Şanlıurfa TRC-2,
10. Mardin TRC-3

Kastamonu TR-82, Samsun TR-83 ve Erzurum TRA-1 Bölgeleri için 2001-2002 yılları kapsamında AB normlarında ORDP (Outline Regional Development Program) hazırlanmıştır.

Ayrıca, Van TRB-2 Bölgesi, MEDA fonlarından yararlanacak bir bölgesel gelişme programı olarak Doğu Anadolu Kalkınma Programı kapsamında yer almaktadır.

4.3.1. İBBS DÜZEY- II 10 ALT BÖLGESİ İÇİN SWOT ANALİZİ

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> • Tarım potansiyeli, • Üniversite ve araştırma imkanları, • Kültür ve turizm varlıklarının zenginliği ve bunların turizm açısından yüksek potansiyel arz etmesi, • Sulama imkanlarının bulunması, • Hayvancılık potansiyelinin yüksekliği, • OSB ve KSS'lerin bulunması.	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomideki dalgalanmalar ve iş kurmada ve işletmedeki muhtelif zorluklar, • Karayolu ve demiryolu ulaşım altyapısının yetersizliği, • İnsan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik yatırımların eksikliği ve işletmecilik kültürü eksikliği, • Altyapının zayıflığı ve bölgenin doğal ve kültürel değerlerinin tanıtılmasındaki yetersizlikler, • Arazi kullanımının ve tarımsal işletme yönetiminin etkin olmaması, • Kırsal altyapının yetersiz olması, • İklim şartlarının olumsuzluğu, • Kalifiye eleman yetersizliği, • Sermaye yetersizliği, • İnsan ve sermaye göçü.

İBBS DÜZEY-II 10 ALT BÖLGESİ İÇİN SWOT ANALİZİ (Devam)

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Üniversite ve girişimci işbirliği, • Girişimcilik arzusu ve yenilik yaratma gücü, • KOBİ'lerin rekabet potansiyeli, • Ulaşım bağlantılarının geliştirilmesi sonucu ön ve orta Asya ülkeleri ile ticari potansiyel, • Ucuz işgücü.	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik refah ve gelir düzeyi değerlerinin ülke ortalamasıyla aralarındaki farkın giderek açılması, • İşsizlik oranının yüksek oluşu, • Ortadoğudaki siyasi belirsizlikler, • Bölge içinde, kırsaldan kente ve bölge içinden bölge dışına göç.

10 İBBS Düzey-II Alt Bölgesinin (TR 82) Hedefleri

10 Düzey 2 Bölgesi için temel hedef; bölgelerin zengin kültürel ve doğal değerleri üzerine inşa edilmiş uzun vadeli sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda bölge ve ülke ortalamaları arasındaki refah farklılıklarını azaltmak ve yaşam kalitesini yükseltmek olarak tanımlanmıştır.

10 İBBS Düzey-II Alt Bölgesi (TR 82) Stratejileri ve Öncelikleri

Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi

- Tarımsal arazilerin daha etkin kullanılması için kapasitenin geliştirilmesi
- Tamamlayıcı ve alternatif tarımsal faaliyetler yoluyla çiftçilerin gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi
- Hayvancılık ve otlatma alanlarının geliştirilmesi
- Üreticilerin, çiftçi kooperatifleri veya üretici grupları halinde organize olmalarının sağlanması
- Kırsal alanda yaşayan nüfus için gelir yaratacak faaliyetlerin desteklenmesi

Turizm

- Sürdürülebilir turizmin gelişmesinin sağlanması

- Turizm sektörü ile gıda üreticileri, el sanatları ve diğer yerel ürünler arasındaki bağlantının güçlendirilmesi
- Binaların turizm amaçlı iyileştirilmesi
- Turizmin teşvik edilmesi ve pazarlamanın geliştirilmesi

KOBİ'ler

- Bölgedeki KOBİ'lere yönelik finansal araç ve destek programlarının uygulanması ve KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması.
- Bölgedeki KOBİ'lerin sattığı ürünlerin çeşitlendirilmesi ve artırılması
- Bölgede KOBİ'lerdeki istihdam oranının artırılması
- İş kurmanın önündeki engellerin kaldırılması, böylece yeni işletmelerin oluşumunun ve devamının sağlanması.
- Üniversite-sanayi işbirliğini geliştirecek projelerin uygulamaya konması

Kurumsal Gelişme ve Kapasite Geliştirme

- Program süresi sonunda bölgesel düzeyde etkili kurumsal yapılanmanın sağlanması
- Gerekli eğitimin sağlanarak program süresi sonunda programlama ve proje hazırlama konusunda bölgede etkili uzman kapasitesinin oluşturulması
- Bölgesel düzeyde kapasite geliştirmenin desteklenmesi
- Bölgenin gelişmesine katkıda bulunabilecek aktörlerin eğitime ve kapasitelerinin geliştirilmesi

8.1. UYGULANMAKTA OLAN BÖLGESEL GELİŞME PLANLARI

Devlet Planlama Teşkilatı'nca hazırlanan bölgesel kalkınma projeleri aşağıda yer almaktadır:

8.1.1. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Master Planı, 1988 yılında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca başlatılan çalışmalar sonucunda hazırlanmıştır. Projenin toplam yatırım tutarı 32 milyar ABD Doları olup, 2000 yılı sonu itibariyle gerçekleşme oranı yüzde 46,1'dir.

GAP Bölgesinin sosyal yapısına ve sorunlarına çözüm amacıyla sürdürülebilir kalkınmaya yönelik GAP Sosyal Eylem Planı hazırlanmıştır.

Sosyal Eylem Planı çerçevesinde bölgede yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı yatırımcıya danışmanlık hizmeti vermek amacıyla; Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin ve Şanlıurfa illerinde olmak üzere 5 adet Girişimci Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GİDEM) ile kadının statüsünün yükseltilmesi ve kalkınma sürecine entegrasyonunu sağlamak üzere bölgede 22 adet Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) kurulmuştur.

GAP 2010 Entegre Planında proje bölgesinde bugüne kadar gerçekleştirilen tüm projelerin kapsamlı bir değerlendirmesi yapılarak, 2010 yılı perspektifi için öngörülen yeni hedef ve stratejiler tespit edilmektedir.

8.1.2. Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı; bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve gelişme imkanlarının belirlenmesi amacıyla, bölgesel planlama faaliyetlerine paralel olarak, ilgili idarelerce, fiziksel planlama çalışmalarının yapılmasını öngörmüştür. Diğer yandan bölgede, Türkiye Taşkömürü Kurumunun (TTK) rehabilitesi ve Karabük ve Ereğli Demir Çelik İşletmelerinin özelleştirilmesi ile meydana gelecek ekonomik ve sosyal sonuçların analiz edilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, DPT Müsteşarlığınca Bölgesel Gelişme Proje çalışması anlayışı içerisinde "Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi" uluslar arası ihale ile gerçekleştirilmiştir.

8.1.3. Doğu Anadolu Projesi Ana Planı (DAP)

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca, Doğu Anadolu Bölgesinin kalkınmasına ivme kazandırmak amacıyla, 1998 yılında başlatılan Doğu Anadolu Projesi (DAP) Ana Planı çalışmaları tamamlanmıştır.

Kısaca, DAP olarak adlandırılan Plan; Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan 14 ili (Ağrı, Ardahan, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkari, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van) ve bölge ile homojenlik gösteren Gümüşhane ve Bayburt illerini kapsamaktadır.

8.1.4. Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP)

Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP), Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın koordinatörlüğünde; Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon'dan oluşan yedi ilin meydana getirdiği Doğu Karadeniz Bölgesi için DPT koordinasyonunda Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) tarafından hazırlanmıştır.

8.1.5. Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi

Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi ile, Havzada ekolojik dengeyi bozmadan en uygun ve en ekonomik arazi kullanım planlaması yapılarak, doğal kaynakların güncel takibi ve yönetimi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda; erozyonun önlenmesi, su kirliliğinin belirlenmesi ve kontrolü, meraların ıslahı, şehirleşme ve sanayileşmenin takibi ve coğrafi bilgi sistemi kurulması yer almaktadır.

Proje kapsamında; Amasya, Tokat, Yozgat, Çorum ve Samsun illeri bulunmaktadır.

8.1.6. Kırsal Kalkınma Projeleri

Kırsal kalkınma projelerinin amaçları geri kalmış yörelerde tarımsal faaliyetlerin ve gelirin artırılması yoluyla refahın yükseltilmesidir. Projelerin başarısında projelerin yönetimi kadar, projelerin süresi ve belirli alanlara yoğunlaşması da önemli rol oynamaktadır. Halihazırda tamamlanan ve yürütülen kırsal kalkınma projelerine örnek olarak aşağıdakiler verilebilir:

- *Çorum-Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi*
- *Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi*
- *Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi*
- *Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi*
- *Ordu-Giresun Kırsal Kalkınma Projesi*

Kırsal kalkınma projelerinin uygulanmasına, Dünya Bankası kredi desteği ile 1970'li yılların sonlarında DPT'ca başlatılmıştır. Kırsal kalkınma projeleri aşağıdaki faaliyet alanlarını kapsamaktadır:

- Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi,
- Sulama,
- Sulu alanın ıslahı,
- Köy yolları yapımı,
- Orman yolları yapımı,
- İçmesuyu göletleri,
- İçmesuyu sağlanması,
- Tarımsal ve hayvansal üretimin artırılması,
- Ağaçlandırma

8.2. HAZIRLANMAKTA VE PLANLANMAKTA OLAN BÖLGESEL GELİŞME PROJELERİ

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedef ve stratejileri çerçevesinde; bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, geri kalmış yörelerde yaşayan nüfusun refah düzeylerinin yükseltilmesi, metropollere büyük yük getiren göç eğilimlerinin istikrarlı bir dinamiğe kavuşturulması, plansız kentleşme nedeniyle oluşan sorunların çözüme kavuşturulması amacıyla bölgelerin özellikleri, farklılıkları, gelişmişlik düzeyleri ve temel sorunları ile potansiyellerinin belirlenmesine yönelik il ve bölge planı çalışmaları devam etmektedir. Başlatılan bölge planlama çalışmalarına ilave olarak, 2003 yılından itibaren başlatılmış olan çalışmalar aşağıda yer almaktadır:

- Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi,
- Kayseri-Sivas-Yozgat Bölgesel Gelişme Projesi
- Doğu Akdeniz Bölgesel Gelişme Projesi
- Batı Akdeniz Bölgesel Gelişme Projesi
- Konya-Karaman Bölgesel Gelişme Projesi
- Ege Bölgesi Kalkınma Projesi
- Orta Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi

8.3. AB İLE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN BÖLGESEL PROGRAMLAR (OPERASYONEL PROGRAMLAR)

8.3.1.Samsun (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat), Kastamonu (Çankırı, Kastamonu ve Sinop) ve Erzurum (Erzurum, Erzincan ve Bayburt) Düzey II Bölgeleri İçin Bölgesel Kalkınma Programı

Programda yer alan Düzey 2 Alt Bölgeleri şunlardır;

- *TR 83 Samsun (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat)*

Bu bölgede, AB fonları ve orantılı ulusal kaynaklar kullanmak suretiyle bölgenin üretken sektörlerinde faaliyetleri, insan kaynaklarını geliştirmek ve altyapıyı iyileştirmek amaçlanmıştır.

- *TR 82 Kastamonu (Çankırı, Kastamonu ve Sinop)*

Bölge potansiyellerini kullanarak gelir seviyesini yükseltmek, dışa göçü azaltmak ve ulusal ortalamalarla bölge değerleri arasındaki farklılığı gidermek suretiyle, bölgenin sosyo-ekonomik kalkınması için uzun vadeli ve sürdürülebilir bir temel oluşturmak amaçlanmıştır.

- *TRA 1 Erzurum (Erzurum, Erzincan ve Bayburt)*

Gelir düzeyini artırıcı, dışa göçü azaltıcı ve bölgeler arası refah düzeyi ile milli gelir farklarını giderici sosyo-ekonomik kalkınmanın uzun vadeli sürdürülebilirlik kapsamında bölgede zengin kültürel, doğal ve üretime yönelik yatırımları gerçekleştirmek amaçlanmıştır.

Yukarıda bahsedilen üç ayrı düzey 2 alt bölgesi “Samsun (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat), Kastamonu (Çankırı, Kastamonu ve Sinop) ve Erzurum (Erzurum, Erzincan ve Bayburt) Düzey II Bölgeleri İçin Bölgesel Kalkınma Programı” adı altında tek bir Proje Fişi olarak AB’ye sunulmuştur.

Programın Genel Hedefi

Söz konusu program, ilgili Nuts II bölgelerinde sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı teşvik için Türk Hükümeti ve AB ile ortaklaşa oluşturulmuş bir fonla entegre bir bölgesel kalkınma programı uygulamayı hedeflemektedir.

Bu hedefe yönelik olarak, Program kapsamındaki NUTS II bölgelerinde aşağıdaki öncelikler temel alınmıştır:

1. Yerel kalkınma inisiyatifleri
2. KOBİ lere destek
3. Küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi
4. Teknik yardım

Program Öncelikleri

Öncelik 1:

Yerel Kalkınma İnsiyatiflerini Desteklemek

Hedef alınan bölgelerde hükümet dışı kar amacı gütmeyen kuruluşlarla, il ve yerel yönetimler tarafından uygulanacak küçük ölçekli projelere destek sağlanacaktır.

Bu bileşendeki uygun kuruluşlar, il ve yerel yönetimler, bölgesel kalkınma ajansları veya hizmet birlikleri, Sivil Toplum Kuruluşları(STK), üniversiteler ve araştırma enstitüleri, mesleki eğitim kurumları, dernekler, odalar vb. olacaktır.

Tedbirler:

Tedbir 1-Mesleki eğitim kurumlarını; bina ve ekipmanını iyileştirmek, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre yeni müfredat geliştirmek, personelin(eğiticiler ve idareciler) yetiştirmek,çıkar sahipleriyle ilişkilerini güçlendirmek suretiyle desteklemek.

Tedbir 2-Yerel kuruluşları, yeni iş kurma veya mevcutları geliştirme, KOBİ danışmanlığı ve eğitim hizmetleri konusunda desteklemek. Bu konuda yeni iş kurmada yüksek olan başarısızlık riskini en aza indirmek üzere iş kurma çabasının başlangıcında olan girişimcilere eğitim ve yönlendirme hizmetleri yanında, işletmelere danışmanlık hizmetleri veren ve kar amacı gütmeyen inisiyatiflere öncelik verilecektir.

Tedbir 3-Spor ve macera turizmi ile tarihi ve boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinde bir turizm merkezi olarak bölgenin imajını geliştirmeye yönelik olarak turizm sektörünün gelişmesi için yatırımlar yapmak.

Tedbir 4-Tarımsal teknikleri iyileştirici ve gelir getirici faaliyetleri amaçlayan kırsal kalkınma projeleri.

Tedbir 5-Yerel ürünleri tanıtıcı faaliyetler.

Öncelik 2:

KOBİ lere Destek

Bu çerçevede tarım, imalat sanayi ve turizmi de içeren hizmet sektörlerindeki küçük ve mikro işletmelerin ihtiyaçlarına hitap edilecektir.

Tedbirler :

Tedbir 1-Yatırım projelerinin tasarımında destek dahil, finans temin edilmesi, mümkün olan finans kaynakları çerçevesinde iş planları ve uygulamaların hazırlanması, şartların müzakeresi konularında destek sağlanması

Tedbir 2-Pazarlara ulaşma, özellikle ihracat faaliyetlerinin geliştirilmesi, pazar bilgilerine ve bilgi bankalarına erişim, fuarlara ve sergilere katılım ve pazarlama planlarının hazırlanması

Tedbir 3-Üretim kapasitesinin ve daha da önemlisi, kalite ve verimliliğin, ürün veya hizmetin pazarlanabilirliğinin geliştirilmesi görüşüyle modern teknoloji yatırımlarının desteklenmesi

Tedbir 4-Yeni üretim tesisleri için çekirdek sermaye temin edilmesi ve mevcut KOBİ'lerin, üretim kapasitelerini genişletmelerinin ve modernizasyonunun sağlanması

Öncelik 3:

Küçük Ölçekli Altyapı İnşasına Destek

Bu çerçevede yaşam kalitesine katkı sağlayan veya işletmeleri geliştirme için ihtiyaç duyulan kollektif tesislerin ve altyapının inşası ve kalitesinin artırılması sorunları ele alınacaktır.

Tedbirler:

Tedbir 1-Çevre düzenlemesi dahil, mevcut endüstriyel tesislerin iyileştirilmesi veya mevcut binaların iç mimarisinin yenilenmesi ve elektrik, su, doğalgaz ve kanalizasyon şebekelerine bağlanması,

Tedbir 2-Ticaret fuarı alanlarının iyileştirilmesi

Tedbir 3-Bu alanlara giriş yollarının yapımı veya iyileştirilmesi

Tedbir 4-Yeni atık su arıtma tesisleri ve kanalizasyon inşaatı veya mevcutların geliştirilmesi

Tedbir 5-Üretim tesislerinin yoğunlaştığı alanları birbirine bağlayacak yeni yolların yapımı veya mevcut yolların iyileştirilmesi,

Tedbir 6-Turizm ile ilgili küçük ölçekli kamu altyapısı (turist danışma noktaları dahil)

Tedbir 7-Müze ve kültür merkezleri gibi kamunun sahibi olduğu binaların turizm amaçlı olarak yenilenmesi, yeniden inşa edilmesi

Tedbir 8-Tarihi ve kültürel anıtların restorasyonu

Öncelik 4:

Teknik Yardım

Bu çerçevede, bölgesel kalkınma programının sağlıklı bir şekilde uygulanması için, merkezi ve bölgesel düzeydeki kurumlara teknik yardım sağlanacaktır.

Doğrudan ekonomik etkiye ek olarak, programın uygulanması, önemli bir öğrenme ve kapasite geliştirme etkisine sahip olacaktır.

Beklenen Sonuçlar

Öngörülen müdahaleler;

- Küçük ölçekli altyapı projelerini desteklemek, sürdürülebilir KOBİ büyümesine yardımcı olmak ve yerel inisiyatifler yoluyla toplumsal gelişmeyi teşvik ederek ilgili bölgelerde ekonomik ve sosyal kalkınma geliştirilecektir.

- Bölgesel kalkınmaya A.B yaklaşımı çerçevesinde yerel ve ulusal kuruluşlara küçük ölçekli ve dış kaynaklı hibe programlarını uygulama ve yönetme konusunda pratik tecrübe sağlayacaktır.

- Yerel olarak belirlenen ihtiyaçlara tekabül eden yerel kalkınma çabalarını ve kolektif hizmetlerin verilmesini teşvik edecek ve kamu otoriteleri, STK'ları ve üniversiteler arasında işbirliğini güçlendirecektir.

- Küçük ölçekli işletmelere fiziksel yatırım kaynakları sağlamak ve işletme eğitimi, danışmanlık ve bilgiye daha iyi ulaşım gibi hizmetlerle insan kaynakları ve yönetimini güçlendirerek girişimcilik faaliyetlerini teşvik edecektir.

- Altyapı bakımından öncelikli ihtiyaçları karşılamaya ve böylece yerel nüfus ve işletmeler için yaşamsal olan hizmetleri sağlayarak bölgedeki yaşam standardını yükseltmeye yardımcı olacaktır.

- Teknik Yardım; üç hibe programının uygulanmasını desteklemek için teknik yardım sağlayacaktır.

Birlikte ele alındıklarında bu entegre programın bileşenleri 3 bölgede sosyo ekonomik koşulları iyileştirecek ve belirli güçlüklerle karşılaşan Türkiye'nin bu bölgelerindeki kalkınmayı teşvik etmekle doğrudan ilişkili olan yerel ve ulusal kamu kuruluşları için değerli bir tecrübe sağlayacaktır.

Kurumsal Çerçeve

Söz konusu Bölgesel Kalkınma programının uygulamaya koyulması ve yönetiminden **DPT**; sözleşme yapma, dokümantasyon ve izlemeye ilişkin prosedürlerin ve genel kuralların onaylanması ile seçilen projelerin listesinin, sözleşme koşullarının ve fonların tahsisinin onaylanması işlemlerinden ise **Merkezi Finans ve İhale Birimi** sorumludur.

Bölgesel programın günlük uygulaması, nihai faydalanıcılarla eşgüdümün sağlanması, yerel öneme sahip projelerin ön elemesi, tanıtılması, proje tekliflerinin kabulü işlemlerinden **Hizmet Birlikleri** sorumludur.

8.3.2. Van (Van, Bitlis, Muş, Hakkari) NUTS II Bölgesi

- Programın Genel Hedefi

Program, bölgesel farklılıkları azaltmayı, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamayı, bölgedeki iş olanaklarını ve verimliliği artırmayı ve kırsal kesimdeki nüfusun gelir seviyesini artırmayı hedeflemektedir.

Program öncelikleri

Öncelik 1:

Tarım ve Hayvancılık

Bu kapsamda, kırsal kesime destek ve hizmet verecek Tarım Bakanlığının yerel yayın elemanlarının beceri ve kapasitelerini artırmak ve yaymak; çiftçilerin pazar olanaklarını geliştirmeleri ve pazarlara ulaşmalarını kolaylaştırmak amacıyla üretici birlikleri ve kooperatifler halinde örgütlenmelerini sağlamak ve tarımsal faaliyetler için teknik yardım eğitimi ve destek malzemesi sağlamak hedeflenmektedir.

Tedbirler:

Tedbir 1: Tarım alanlarının ıslahı ve kullanımı için kapasite oluşturma.

Tedbir 2: Hayvancılığın geliştirilmesine yönelik, mera ıslahı, yem bitkisi üretimi, sürülerin genetik ıslahı gibi faaliyetlerin desteklenmesi.

Tedbir 3: Organik tarımın geliştirilmesi ve bölgesel marka yaratma.

Tedbir 4: Tarımsal faaliyetlerin canlandırılması ve alternatif ürünlere yönelme.

Tedbir 5: Çiftçi kooperatiflerinin ve üretici gruplarının desteklenmesi.

Öncelik 2:

KOBİlerin Desteklenmesi

Bu öncelik, Kobilerin çalışma ortamının yapısının ve destek sisteminin iyileştirilmesiyle; danışmanlık, eğitim ve finans hizmetlerini geliştirmeyi, girişimciliğin canlandırılmasını ve yeni iş alanları yaratılmasını hedeflemektedir.

Tedbirler

Tedbir 1: Bölgedeki Kobilerin, modernizasyon yoluyla üretimlerini artırma, ürün kalitesi, pazar stratejileri ve iş geliştirme konularında desteklenmesi.

Tedbir 2: Girişimcilere yönelik danışmanlık, kurs ve eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi.

Tedbir 3: Ticari fuar ve tanıtımlara katılımın artırılması ve pazar kapasitelerin geliştirilmesi; strateji ve iş planlarını hazırlanmasına yönelik teknik destek sağlanması.

Öncelik 3:

Turizmin Desteklenmesi ve Çevrenin Korunması

Bu öncelik, doğal ve tarihi yerlerin koruma-kullanma dengesi gözetilerek turizm açısından değerlendirilmesini; sürdürülebilir turizmi destekleyen ve bölge halkına gelir getiren faaliyetlerin desteklenmesini ve turizme yönelik altyapının iyileştirilmesini hedeflemektedir.

Tedbirler

Tedbir 1: Çevre yönetim planlaması ve uygulaması için eğitim, danışma ve koordinasyon hizmetleri.

Tedbir 2: Turizm için çevresel unsurların düzenlemesindeki faaliyetlerin ve organizasyonların desteklenmesi.

Tedbir 3: Katı ve Atık su yönetimi sistemlerinin geliştirilmesi.

Tedbir 4: Bölgedeki turizme yönelik olanak ve tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi.

Öncelik 4:

Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi

Hızlı nüfus artışı ve şehirlere olan sürekli göçün yarattığı olumsuzlukların giderilmesi; kadınların statüsünün geliştirilmesi ve bölge halkının gelir getirici faaliyetler konusunda desteklenmesi amaçlamaktadır.

Tedbirler

Tedbir 1: Sosyal yardım ve dayanışma kurulu faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi.

Tedbir 2: İl bazında sosyal hizmetlerin yatay kordinasyonu.

Tedbir 3: İşgücü piyasası eğitimi ve temel okuma-yazma kursları hazırlanması.

-Beklenen Sonuçlar

• Tarım ve Kırsal Kalkınma; Et ve süt ürünlerinin kalitesi artacak; yem bitkisi yetiştiriciliği yaygınlaşacak; çayır ve mera yönetimi etkinleştirilecek; çiftçilerin alternatif ürünlere yönelmesi yoluyla çiftçi gelirleri artacak ve bölgede yetişen tarımsal ürünler için pazar payları artırılacaktır.

• KOBİ'lerin Desteklenmesi; KOBİlere danışmanlık hizmeti veren kurumların kapasiteleri geliştirilecek; mevcut KOBİlerin iş kapasitesini artırıcı inisiyatifler kullanılacak; yeni kurulan KOBİler için teknik ve mali yardım hizmetleri geliştirilecek; girişimciliğin geliştirilmesine yönelik eğitim ve kurs faaliyetleri artırılacaktır.

• Turizmin Desteklenmesi ve Çevrenin Korunması; Turizm altyapısı geliştirilecek ;restorasyon ve yenileme faaliyetlerinde yerel kapasite geliştirilerek tarihi değerlerin korunması sağlanacak; bölgenin önemli doğal alanları ile flora-faunasının biyoçeşitlilik açısından değerlendirilmesi sağlanacak; eko-turizm tipinde konaklama alanları yaratılacak ve turizm yönetimi geliştirilecektir.

• Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi; Sürdürülebilir hizmet koşulları altında sosyal hizmet kurumlarının yerel kapasiteleri geliştirilecek; genç kızlara ve kadınlara yönelik merkezlerin sayısı artırılacak; hanehalkı gelirine katkıda bulunmaya yönelik, pazar için üretim becerileri geliştirilecektir.

8.3.3. GAP Bölgesel Kalkınma Programı-Gaziantep (Gaziantep, Adıyaman, Kilis), Şanlıurfa (Şanlıurfa, Diyarbakır) ve Mardin (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) NUTS II Bölgeleri-

-Programın Genel Hedefi

Program, kırsal kalkınmanın desteklenmesi, KOBİlere yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve kültürel ve doğal mirasın değerlendirilerek sürdürülebilir turizmin desteklenmesi yoluyla bölgedeki gelir seviyesini ve istihdamı artırmayı, ve sürdürülebilir insani kalkınmayı gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

-Program Öncelikleri

Öncelik 1:

Kırsal Kalkınma

Bu öncelik, kırsal kesimdeki nüfusun gelir seviyesini artırmayı; küçük aile işletmeciliğini desteklemeyi; tarım sektöründeki işletmelere yönelik pazarlama, modernizasyon, eğitim ve danışmanlık hizmetlerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

Tedbirler:

Tedbir 1: Tarım sektöründeki KOBİlerin yeni iş kurma, mevcutlarını geliştirme, mikro kredi olanaklarından faydalanma ve pazar geliştirme konularında desteklenmesi.

Tedbir 2: Gelir getirici alternatif tarımsal faaliyetlerin yaygınlaştırılması

Tedbir 3: Tarım ve hayvancılıkta AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi

Öncelik 2:

KOBİlerin Desteklenmesi

Bu kapsamda, ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak amacıyla, KOBİlere iş geliştirme ve yatırım promosyon hizmetleri konusunda teknik destek sağlayacak olan 4 adet GAP-GİDEM'in faaliyetlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Tedbirler:

Tedbir 1: Bölgesel fuarlar, pazar araştırması, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin kalitesini artırmak amacıyla GİDEMlerde kapasite oluşturmak

Tedbir 2: KOBİler arasında özellikle KSSlerde kapasite kullanımının geliştirilmesi

Tedbir 3: Yeni ürün ve yeni üretim tekniklerinin geliştirilmesi

Öncelik 3:

Kültürel, Doğal Mirasın Korunması ve Turizmin Desteklenmesi

Bu öncelik, kültürel ve doğal mirasın korunması ve değerlendirilmesi yoluyla sürdürülebilir turizmin geliştirilmesini hedeflemektedir.

Tedbirler:

Tedbir 1: Tanıtıma yönelik görsel ve işitsel medyanın kullanımının desteklenmesi; konferanslar, seminerler, workshoplar düzenlenmesi

Tedbir 2: Soft turizmin geliştirilmesi

Tedbir 3: Restorasyon ve yenileme faaliyetlerinin desteklenmesi

-Beklenen Sonuçlar

- Kırsal Kalkınma; İstihdamın artırılması ve tarımsal işletmelerin desteklenmesi yoluyla kırsal nüfusun gelir seviyesi yükselecek ve yaşam kalitesi artırılabacaktır.
- KOBİlerin Desteklenmesi; Eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi yoluyla KOBİlerin girişimcilik faaliyetleri teşvik edilecek ve rekabet güçleri artırılabacaktır.
- Kültürel, Doğal Mirasın Korunması ve Turizmin Desteklenmesi; Restorasyon ve yenileme faaliyetlerinde yerel kapasite geliştirilerek tarihi değerlerin korunması sağlanacak; bölgenin doğal ve kültürel potansiyeli kullanılarak soft turizm geliştirilecek ve bu alandaki istihdam ve gelir seviyesi yükselecektir.

8.3.3. Eşleştirme (Twinning)

Söz konusu programla, bölgesel politikaların uygulanması ve geliştirilmesi için gereken bütüncül mekanizmaların kurulması ve AB fonlarından desteklenen projelerin uygulanması hususlarında Türkiye'deki sorumlu idarelere teknik destek verilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede, seçilen bir üye ülke kurum temsilcisi, 18 ay süreyle 'Katılım Öncesi Danışmanı' olarak, başta DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, AB Bölgesel Programlar Dairesi Başkanlığı olmak üzere, diğer birimler ve ilgili kurumlara teknik destek sağlayacaktır.

-Finansal Çerçeve

YÜRÜTÜLMEKTE OLAN OPERASYONELBÖLGE PROGRAMLARIN GENEL FİNANSAL DAĞILIMI (2004-2006) (*)									
(Milyon Euro)									
DÜZEY-2	BAŞLAMA/ BİTİŞ	TARIM	TURİZM	GÖRÜNMEYEN GİDERLER	ALTYAPI	KOBİ	LOKAL İNSİYATİFLER	TEKNİK YARDIM	TOPLAM
GAP(Ş.URFA- G.ANTEP- MARDİN	2002-2006	25	15	1		6			47
VAN	2002-2006	17	9,5	1		8,5	4	5	45
KASTAMONU- SAMSUN- ERZURUM	2003-2005				18,5	11,1	7,4	3	40
SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ								0,5	0,5
EŞLEŞTİRME	2003-2005							0,8	0,8
TOPLAM		42	24,5	2	18,5	25,6	11,4	9,3	133,3

(*) UKP kapsamında yer almasına rağmen bu gölgeler de AB kaynaklı operasyonel programlar uygulandığı için 2004-2006 bütçesinde kaynak tahsis edilmemiştir.

8.4. AB İLE YÜRÜTÜLECEK OLAN BÖLGESEL GELİŞME ÇALIŞMALARI (OPERASYONEL PROGRAMLAR) 2004-2006

Uygulanacak olan Bölgesel Operasyonel Programlar, aşağıdaki hususları içermektedir:

1. NUTS II düzeyindeki üç bölgeye yönelik programlar:
  - Ağrı (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)
  - Malatya (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)
  - Trabzon (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)
2. Mevcut Master Planlarının Operasyonel Programlara Dönüştürülmesi
  - Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi (Zonguldak NUTS II Bölgesi)
  - Doğu Anadolu Projesi Ana Planı (Erzurum, Ağrı, Malatya ve Van NUTS II Bölgeleri)
  - GAP (Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin NUTS II Bölgeleri)
  - Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP) (Trabzon NUTS II Bölgesi)
  - Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi (Samsun NUTS II Bölgesi)
  - Orta Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi (Kastamonu NUTS II Bölgesi)
3. Sınırötesi İşbirliği Programı (Bulgaristan-Türkiye)

8.4.1. NUTS II Düzeyindeki Üç Bölgeye Yönelik Programlar

8.4.1.1 Ağrı (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) NUTS II Bölgesi:

-Programın Genel Hedefi

Söz konusu program, Ağrı NUTS II bölgesinde kişi başına geliri ve istihdamı artırmak; kalkınmayı hızlandıracak aktiviteleri yaygınlaştırmak; çevreyi korumak, iyileştirmek ve kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak için AB ile ortaklaşa oluşturulmuş bir fonla entegre bir bölgesel kalkınma programı uygulamayı hedeflemektedir.

Bu hedefe yönelik olarak, aşağıdaki öncelikler temel alınmıştır:

1. Tarım ve Hayvancılık
2. Küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi
3. Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi
4. Teknik yardım

-Programın Öncelikleri

Öncelik 1:

Tarım ve Hayvancılık

Bu alandaki faaliyetler, tarımsal arazilerin daha etkin kullanılması için kapasitenin geliştirilmesini; kırsal alanda yaşayan nüfus için gelir yaratacak faaliyetlerin desteklenmesini; modern tarımsal tekniklerin kullanılması yoluyla kırsal kesimdeki nüfusun yaşam kalitesini artırmayı; erozyonu önlemeye ve hayvancılığı geliştirmeye yönelik tedbirleri kapsamaktadır.

Tedbirler:

Tedbir 1: Tamamlayıcı ve alternatif tarımsal faaliyetler yoluyla çiftçilerin gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi

Tedbir 2: Çayır ve mer'aların ıslahı, meralarda otlatmanın kontrol altına alınması

Tedbir 3: Organik tarımın geliştirilmesi

Tedbir 4: Erozyonun önlenmesi için mevcut ormanların korunması, yeni ağaçlandırma yapılması, tarım alanlarında erozyona karşı korumalı yöntemler uygulanması

Öncelik 2:

Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi

Hedef alınan bölgelerde hükümet dışı kar amacı gütmeyen kuruluşlarla, il ve yerel yönetimler tarafından uygulanacak küçük ölçekli projelere destek sağlanacaktır.

Bu alandaki faaliyetler; turizm ve tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi, mesleki eğitim verilmesine yönelik sistemin iyileştirilmesi; girişimcilik eğitimi, işletmelere yönelik danışmanlık ve destek hizmetlerinin geliştirilmesi, araştırma faaliyetlerinin yapılmasını içerecektir.

Tedbirler:

Tedbir 1: KOBİlere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri

Tedbir 2: Aile işletmeciliğine yönelik küçük ölçekli projelerin desteklenmesi

Tedbir 3: Tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve restorasyonu

Öncelik 3.

Küçük Ölçekli Altyapı İnşasına Destek

Bu çerçevede yaşam kalitesine katkı sağlayan veya işletmeleri geliştirme için ihtiyaç duyulan kollektif tesislerin ve altyapının inşası ve kalitesinin artırılması sorunları ele

alınacaktır. Sadece valilikler ve yerel yönetimler bu fonlama çerçevesinde seçilebilir olacaktır.

Tedbirler:

Tedbir 1: Alt yapısı yetersiz bağlantılarda ve sorunlu noktalarda iyileştirmeler yapılması.

Tedbir 2: Sınır kapılarından giriş-çıkış noktası olan koridorların kapasiteleri geliştirilmesi.

Tedbir 3: Bölge koşullarına uygun yol malzemesi kullanımı

Öncelik 4.

Teknik Yardım

Bu çerçevede, Programın sağlıklı bir şekilde uygulanması için, merkezi ve bölgesel düzeydeki kurumlara teknik yardım sağlanacaktır.

Doğrudan ekonomik etkiye ek olarak, programın uygulanması, önemli bir öğrenme ve kapasite geliştirme etkisine sahip olacaktır.

Beklenen Sonuçlar

• **Tarım ve Hayvancılık:** Hayvancılığın geliştirilmesi yoluyla verimlilik artışı sağlanacak; et, süt ve yün üretiminde artış sağlanacak; mera ıslahı ve yönetimi geliştirilecek; danışmanlık ve eğitim faaliyetlerinden faydalanacak KOBİlerin sayısı artırılacak ve erozyonun önlenmesi sağlanacaktır.

• **Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi;** yerel olarak belirlenen ihtiyaçlara tekabül eden yerel kalkınma çabalarını ve kolektif hizmetlerin verilmesini teşvik edecek, kamu otoriteleri, STK'lar ve üniversiteler arasında işbirliğini güçlendirecektir. Kırsal alanda yaşayan nüfusun gelir kaynakları çeşitlendirilecek ve artırılacaktır.

• **Küçük ölçekli altyapı hibeleri;** altyapı bakımından öncelikli ihtiyaçları karşılamaya ve böylece yerel nüfus ve işletmeler için yaşamsal olan hizmetleri sağlayarak bölgedeki yaşam standardını yükseltmeye yardımcı olacaktır.

• **Teknik Yardım;** üç hibe programının uygulanmasını desteklemek için teknik yardım sağlanacaktır.

8.4.1.2. Trabzon (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane) NUTS II Bölgesi

- Genel Hedefler:

Trabzon NUTS II bölgesinde yeni istihdam olanakları yaratarak gelir düzeyini yükseltmek, bölgede sermaye birikimini sağlamak, bölgeden dışarıya göçü ve bölge içi farklılıkları azaltarak sosyal dayanışmayı teşvik etmek hedeflenmektedir.

Bu hedefe yönelik olarak, aşağıdaki öncelikler temel alınmıştır:

- 1.Yerel girişimciliğin desteklenmesi
2. KOBİlerin desteklenmesi
3. Küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi
4. Teknik Yardım

-Programın Öncelikleri

Öncelik 1:

Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi

Bu alandaki faaliyetler; tarımda ürün çeşitliliğinin artırılması; toprak mülkiyeti ve tasarrufunun iyileştirilmesi; AR-GE faaliyetlerinin artırılması; mevcut turizm potansiyelinin değerlendirilmesi, mesleki eğitim verilmesine yönelik sistemin iyileştirilmesi; girişimcilik eğitimi, işletmelere yönelik danışmanlık ve destek hizmetlerinin geliştirilmesini içerecektir.

Tedbirler:

Tedbir 1-Mesleki eğitim kurumlarını; bina ve ekipmanını iyileştirmek, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre yeni müfredat geliştirmek, personelini(eğiticiler ve idareciler) yetiştirmek,çıkar sahipleriyle ilişkilerini güçlendirmek suretiyle desteklemek.

Tedbir 2- Sürdürülebilir turizmi destekleyen ve bölge halkına gelir getirici nitelikteki faaliyetlerin desteklenmesi

Tedbir 3- Turizm sektörü ile gıda üreticileri, el sanatları ve diğer yerel ürünler arasındaki bağlantının güçlendirilmesi.

Tedbir 4- Bölgelerdeki turistik değerlerin; yazılı, görsel ve interaktif yöntemler ile ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtımının yapılması

Tedbir 5- Organik tarım, su ürünleri, seracılık ve orman ürünleri gibi gelir getirici alternatif tarımsal faaliyetlere yönelik, tarımsal teknikleri iyileştirici kırsal kalkınma projelerine öncelik verilecektir.

Öncelik 2.

KOBİ'lerin (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) geliştirilmesi

Bu çerçevede, özellikle Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri pazarlarına yönelik üretim yapacak küçük imalat sanayi işletmelerinin kurulması, sınai gelişmeyi destekleyecek kalkınma araç ve programlarının desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Tedbirler:

Tedbir 1- KOBİ'lere yönelik finansal araç ve destek programlarının uygulanması ve KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması. AR-Ge faaliyetlerinin artırılması.

Tedbir 2- KOBİ'lerin ve bölgesel işgücü piyasalarının ihtiyaçlarına göre mesleki ve teknik eğitim programlarının geliştirilerek uygulanması. Eğitim sisteminin işgücü talebi ve arzı arasındaki eşleştirmeyi sağlamak üzere yönlendirilmesi.

Tedbir 3-Pazarlara ulaşma, özellikle ihracat faaliyetlerinin geliştirilmesi, pazar bilgilerine ve bilgi bankalarına erişim, fuarlara ve sergilere katılım ve pazarlama planlarının hazırlanması

Öncelik 3.

Küçük Ölçekli Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi

Bu çerçevede, sert topografya, gelişmiş bölgelere olan uzaklık ve erişim güçlüğü ile ilgili problemlerin çözümü için ulaştırma ve iletişim altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır.

Tedbirler:

Tedbir 1- Üretim tesislerinin yoğunlaştığı alanları birbirine bağlayacak yeni yolların yapımı veya mevcut yolların iyileştirilmesi,

Tedbir 2-Ticaret fuarı alanlarının iyileştirilmesi

Tedbir 3-Yeni atık su arıtma tesisleri ve kanalizasyon inşaatı veya mevcutların geliştirilmesi

Öncelik 4.

Teknik Yardım

Bu çerçevede, EBOP'un sağlıklı bir şekilde uygulanması için, merkezi ve bölgesel düzeydeki kurumlara teknik yardım sağlanacaktır.

Doğrudan ekonomik etkiye ek olarak, programın uygulanması, önemli bir öğrenme ve kapasite geliştirme etkisine sahip olacaktır.

Beklenen Sonuçlar

- Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi; Kırsal alandaki nüfusun gelir kaynakları eşitlendirilecekve tarımsal ürün çeşitliliği sağlanarak, tarımda tek ürüne bağımlılık azaltılacaktır.
- KOBİ hibe programı; Danışmanlık ve destek hizmetlerinden faydalanan kk ve orta boy işletme sayısı artacak; girişimcilik faaliyetleri teşvik edilecek ve rekabet güçleri artırılacaktır.
- Kk lekli altyapı hibeleri; altyapı bakımından öncelikli ihtiyaçları karşılamaya ve böylece yerel nüfus ve işletmeler için yaşamsal olan hizmetleri sağlayarak bölgedeki yaşam standardını yükseltmeye yardımcı olacaktır.
- Teknik Yardım;  hibe programının uygulanmasını desteklemek için teknik yardım sağlanacaktır.

8.4.1.3. Malatya (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tuncel) NUTS II Bölgesi

-Genel Hedefler:

Programın temel hedefi, kişi başına milli gelir ve istihdamı artırmak; bölge dışına g azaltmak ve uzun vadede durdurmak; bölge merkezlerindeki fiziki ve sosyal altyapıyı geliştirmek, çiftçilerin uygun tarım teknikleri, tarımsal önlemler, bitki sulama ve su kaynaklarının korunması konusunda eğitilerek bilgilendirilmesi, ve çevreyi koruyarak ve iyileştirerek kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

-Programın ncelikleri

ncelik 1:

Tarım ve Hayvancılık

Bu kapsamda, tarımsal araştırma ve yayın kuruluşlarının eğitilmiş personel, alet-ekipman ve finansman açısından güçlendirilmesi, hayvancılığa bağlı imalat sanayi ile hayvancılık işletmelerinin entegrasyonunun sağlanması; arazi toplulaştırılmasına ilişkin ön çalışmaların yapılması ve sulama alanlarının geliştirilmesi hadeflenmektedir.

Tedbirler:

Tedbir 1- Arazi toplulaştırma çalışmaları için kuruluşlar arası işbirliğinin sağlanması

Tedbir 2- Bitki yetiştirme teknikleri, araştırma ve tarımsal yayın hizmetlerinin yoğunlaştırılması

Tedbir 3- Sözleşmeli üretim modelleriyle yetiştiricilere pazarlama altyapısı sağlayacak projelerin geliştirilmesi

Tedbir 4- Pilot bölgelerde sözleşmeli hayvancılığın yaygınlaştırılması

Öncelik 2.

KOBİ'lerin (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) geliştirilmesi

Bu çerçevede, KOBİleri geliştirip modernleştirmek üzere suretiyle geri kalmış bölgelerde verimliliğin ve istihdamın artırılması sağlanacaktır.

Tedbirler:

Tedbir 1- KOBİlerin, finansman ve kredi olanaklarının artırılması yoluyla desteklenmesi

Tedbir 2- Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerinin oluşturularak Ortak Kullanım Atölyelerinin yaygınlaştırılması

Tedbir 3- Dokumacılık sektöründe kadın girişimcilerin teşviki, beceri kazandırma kurslarının yaygınlaştırılması

Tedbir 4- Tarıma dayalı sanayi yatırımlarının desteklenmesi

Öncelik 3.

Küçük Ölçekli Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi

Malatya Düzey II Bölgesi'nin hammadde temini ve pazara erişim açısından GAP Bölgesi ile ulaşımının iyileştirilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede ulaşılabilirliği artırmak ve ulusal pazarlarla bağlantı sağlamak üzere ulaşım ve iletişim altyapılarının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, yaşam kalitesini artırmak üzere kentsel altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve tarım alanları kaybının önlenmesi için İmar Planlarının gözden geçirilmesi ve eksik olanlarının yapılması gerekmektedir.

Tedbirler:

Tedbir 1- Malatya ve Elazığ kentlerinin doğu-batı, kuzey-güney ulaşım, özellikle karayolu bağlantılarının iyileştirilmesi,

Tedbir 2- Bölge illerinin GAP Bölgesi illeri ile ulaşım ve haberleşme altyapısının iyileştirilmesi

Tedbir 3- Katı atık yönetimi, kanalizasyon ve içme suyu gibi konularda küçük ölçekli projelerin desteklenmesi

Öncelik 4.

Teknik Yardım

Bu çerçevede, EBOP'un sağlıklı bir şekilde uygulanması için, merkezi ve bölgesel düzeydeki kurumlara teknik yardım sağlanacaktır.

Doğrudan ekonomik etkiye ek olarak, programın uygulanması, önemli bir öğrenme ve kapasite geliştirme etkisine sahip olacaktır.

Beklenen Sonuçlar

• **Tarım ve Hayvancılığın Desteklenmesi;** Tamamlayıcı ve alternatif tarımsal faaliyetler yoluyla çiftçilerin gelir kaynakları çeşitlendirilecektir. Arazi toplulaştırma çalışmaları neticesinde optimum işletme büyüklükleri belirlenecektir. Pilot illerde doğal koşullara uygun yetiştirme modelleri uygulanacaktır.

• **KOBİlerin Desteklenmesi;** Danışmanlık ve destek hizmetlerinden faydalanan küçük ve orta boy işletme sayısı artacak; girişimcilik faaliyetleri teşvik edilecek ve rekabet güçleri artırılabacaktır.

• **Küçük ölçekli altyapı;** Bölge içinde ve komşuluğundaki GAP Bölgesi ile ulaşım ve haberleşme altyapısı geliştirilecektir; ketsel alanlarda yaşam kalitesi artırılabacaktır.

• **Teknik Yardım;** üç hibe programının uygulanmasını desteklemek için teknik yardım sağlanacaktır.

8.4.2. GAP, DAP, DOKAP, ZBK, Yeşilirmak ve Orta Karadeniz Master Planlarının Operasyonel Programlara Dönüştürülmesi

Master plan çalışmaları tamamlanan ve sürdürülmekte olan başlıca bölgesel gelişme planları arasında; Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, Doğu Anadolu Projesi Ana Planı (DAP) ve Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP), Yeşilirmak ve Orta Karadeniz Bölgesel Gelişme Projeleri yer almaktadır.

- **GAP;** Gaziantep (TRC1), Şanlıurfa (TRC2) ve Mardin (TRC3) Düzey 2 Bölgelerini;
- **Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi** Zonguldak (TR81) Düzey 2 Bölgesini;

- **Doğu Anadolu Projesi Ana Planı (DAP)** ; Erzurum (TRA1), Ağrı (TRA2), Malatya (TRB1) ve Van (TRB2) Düzey 2 Bölgelerini;
- **Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP)** Trabzon (TR90) Düzey 2 Bölgesini;
- **Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi** Samsun (TR 83) Düzey 2 Bölgesini;
- **Orta Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi** ise Kastamonu (TR 82) Düzey 2 Bölgesini kapsamaktadır.

Bu Plan çalışmalarının hazırlıklarında katılımcı yaklaşım izlenmiş, plan aşamaları oluşturulan komitelerin süzgecinden geçirilmiştir. Bu komitelere uygulayıcı bakanlıkların, mahalli idarelerin, bölge teşkilatlarının, özel sektörün, sanayi ve ticaret odalarının ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri katılmış, modern teknikler kullanılarak bölgedeki tüm aktörlerin uzlaştığı bölgesel gelişme hedef ve stratejileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Master Plan raporları genelde Mevcut Durum ve Analizi, Ana Plan ve Kalkınma Stratejileri bölümlerini içermektedir. Hedefler genelde kısa-orta-uzun dönemi kapsamakta, bu hedeflere yönelik stratejiler sektörel bazda ayrıntılandırılmakta ve kalkınma program ve proje önerileri sunulmaktadır.

Türkiye'nin 2004-2006 yıllarını kapsayan Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın temel hedeflerinden birisi olan "bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması" hedefinin uygulamaya konulabilmesi için, söz konusu Master Planların etkin bir şekilde uygulamaya geçirilmesi ihtiyacı önemini korumaktadır.

Master Planların hedef ve stratejilerine yönelik olarak ortaya konulan program ve proje paketlerinin uygulanabilmesi için AB teknik ve mali desteğinin de alınması önemli görülmektedir. Bu çerçevede Bölgesel Gelişme Stratejisi Hedef ve Operasyonel Programı'nın da hedef ve öncelikleriyle uyumlu öngörülerini olan bu Master Planların AB standartlarına uygun operasyonel programlara dönüştürülmesi gerekmektedir.

8.4.3. Sınır Ötesi İşbirliği Programı

- Genel Hedefler:

Avrupa Birliği için özel bir önemi bulunan ve bölgesel kalkınmaya hizmet etmesi nedeniyle, sınır ötesi işbirliği programı ile;

- Sınırlar arası ekonomik, sosyal ve kültürel bağları pekiştirmek,
- Sınır bölgelerinin ekonomik potansiyelinin gelişmesine katkı sağlamak, hedeflenmektedir.

- Öncelikler:

Bulgaristan ve Türkiye arasında oluşturulan sınır ötesi işbirliği programı kapsamında 2003 yılı için “Ortak Küçük Projeler Fonu” oluşturulması ve her yıl bu fona belirli miktarda bir kaynağın düzenli olarak aktarılması kararlaştırılmıştır. Ortak Küçük Projeler Fonu için hazırlanan proje fişindeki başlıca öncelik alanları şunlardır;

- Kurumsal Kapasitenin Artırılması
- Ekonomik Kalkınma
- Çevre- Turizm
- Kültürel Değişim
- Planlama ve Kalkınma Çalışmaları

2004-2006 dönemi için hazırlanacak , Bulgaristan ve Türkiye arasındaki sınır ötesi programının çerçevesini ortaya koyacak olan “ Ortak Programlama Belgesi” nde başlıca öncelik alanlarının neler olacağı belirtilmektedir. Yukarıda belirtilen öncelik alanlarına ilave olarak aşağıdaki belirtilen konularda da işbirliği yapılabileceği tahmin edilmektedir.

- KOBİ'ler
- Bölgesel Girişimciliğin Desteklenmesi
- Altyapı

- Tedbirler:

1.Sınır bölgeleri olmaları nedeniyle yerel sorunları ve ortaya çıkabilecek gelişme sorunlarını sınır bölgeleri arasındaki yardımlaşmayı geliştirerek yerel halk yararına ve doğal çevre korunmasına dikkat ederek çözmek,

2.Sınırın her iki tarafında ortak çalışma ağlarının kurulmasını ve geliştirilmesini desteklemek, ayrıca bu ağlar arasında bağlantı kurularak daha geniş toplumsal ağlarla bağ oluşturulmasını sağlamak.

-Finansal Çerçeve

UYGULANACAK OLAN OPERASYONEL PROGRAMLARIN GENEL FİNANSAL DAĞILIMI (2004-2006)

(Milyon Euro)

DÜZEY-2	ALTYAPI	KOBİ	LOKAL İNŞİYATİFLER	TEKNİK YARDIM	TOPLAM
AĞRI	10,75	5,375	5,375	3,5	25
MALATYA	15,75	7,875	7,875	3,5	35
TRABZON	15,75	7,875	7,875	3,5	35
PLANLANAN PROJELER (*)					25
OPERASYONEL PROGRAMLAR (**)					120
SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ					10
TOPLAM	42,25	21,125	21,125	10,5	250

Not : AB katkısına ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin projelere yaklaşık %25 katkısı olacaktır.

(*) 2003 yılı Faaliyet Planında yer alan ancak UKP içinde yer almayan Kayseri ve Konya alt bölgelerine ait programlar.

(**) Seçilmiş olan 10 NUTS-2 ve ZBK bölgeleri için hazırlanan ve hazırlanacak olan master planların uygulamaya geçirilmesi amacıyla kullanılacaktır.

UYGULANACAK OLAN OPERASYONEL PROGRAMLARIN YILLAR İTİBARIYLA FİNANSAL DAĞILIMI

UYGULANACAK OLAN OPERASYONEL PROGRAMLARIN FİNANSAL DAĞILIMI (2004)

(Milyon Euro)

DÜZEY-2	ALTYAPI	KOBİ	LOKAL İNŞİYATİFLER	TEKNİK YARDIM	TOPLAM
AĞRI	10,75	5,375	5,375	3,5	25
PLANLANAN PROJELER (*)					25
SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ					10
TOPLAM	10,75	5,375	5,375	3,5	60

Not : AB katkısına ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin projelere yaklaşık %25 katkısı olacaktır.

(*) 2003 yılı Faaliyet Planında yer alan ancak UKP içinde yer almayan Kayseri ve Konya alt bölgelerine ait programlar.

UYGULANACAK OLAN OPERASYONEL PROGRAMLARIN FİNANSAL DAĞILIMI (2005)

(Milyon Euro)

DÜZEY-2	ALTYAPI	KOBİ	LOKAL İNŞİYATİFLER	TEKNİK YARDIM	TOPLAM
MALATYA	15,75	7,875	7,875	3,5	35
TRABZON	15,75	7,875	7,875	3,5	35
TOPLAM	31,5	15,75	15,75	7	70

Not : AB katkısına ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin projelere yaklaşık %25 katkısı olacaktır.

UYGULANACAK OLAN OPERASYONEL PROGRAMLARIN FİNANSAL DAĞILIMI (2006)

(Milyon Euro)

DÜZEY-2	ALTYAPI	KOBİ	LOKAL İNŞİYATİFLER	TEKNİK YARDIM	TOPLAM
OPERASYONEL PROGRAMLAR (*)	58,25	29,125	29,125	3,5	120
TOPLAM	58,25	29,125	29,125	3,5	120

Not : AB katkısına ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin projelere yaklaşık %25 katkısı olacaktır.

(*) Seçilmiş olan 10 NUTS-2 ve ZBK bölgeleri için hazırlanan master planların uygulamaya geçirilmesi amacıyla kullanılacaktır.

8.5. AB İLE YÜRÜTÜLMESİ PLANLANAN BÖLGESEL GELİŞME ÇALIŞMALARI (OPERASYONEL PROGRAMLAR, 2004-2006)

8.5.1. Kayseri (TR 72) ve Konya (TR 52) Düzey 2 Altbölgeleri

Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde, 2003 Yılı Mali İşbirliği Programı çerçevesinde *Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsayan Kayseri (TR 72) Düzey 2 ve Konya, Karaman illerinden oluşan Konya (TR 52) Düzey 2 altbölgeleri* için bölgesel kalkınma programları hazırlıkları devam etmektedir.

Kayseri ve Konya Düzey 2 Bölgesel Kalkınma Programlarının amacı, Avrupa Birliği'nce benimsenen bölge kalkınma programı hazırlama esaslarının, katılımcı bir yaklaşımla uygulanması; bölgesel gelişme politikalarının Avrupa Birliği normlarına uyumlulaştırılması ve AB fonları ile orantılı milli kaynakların kullanılması suretiyle, bölgenin üretken sektörlerinde faaliyetlerin canlandırılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve altyapının iyileştirilmesi olarak tanımlanmıştır.

Program çalışmaları 2003 yılının ikinci yarısında başlatılmış olup, 2003 yılı sonbaharında bölgede program hazırlıkları gerçekleştirilecektir.

Program hazırlıklarında, aşağıda belirtilen aşamalar uygulanacaktır:

1. Mevcut Durumun Belirlenmesi,
2. Katılımcıların Belirlenmesi (Kamu, Yerel, Özel, STK Temsilcileri),
3. SWOT Analizi,
  - Güçlü Yanlar (Mevcut duruma yönelik, içsel faktörler)
  - Zayıf Yanlar (Mevcut duruma yönelik, içsel faktörler)
  - Fırsatlar (İleriye yönelik, dışsal faktörler)
  - Tehditler (İleriye yönelik, dışsal faktörler)
4. Vizyon Belirlenmesi,
5. Önceliklerin Belirlenmesi,
6. Politikaların Belirlenmesi,

Bu mantıksal çerçeveyi, Taslak Bölgesel Programın hazırlanması, Avrupa Komisyonu'na sunulmak üzere Program Fişi'nin hazırlanması ve Program kapsamında proje önerisi sunarak hibe kullanımından faydalanmak isteyenler için kılavuz ve başvuru formlarının hazırlanması faaliyetleri takip edecektir.

Bölgede, Program kapsamında yer alan il valilikleri tarafından kurulması planlanan "Sivas-Yozgat-Kayseri ve Konya-Karaman İl Özel İdareleri Hizmet Birliği", bölgedeki çalışmaların yürütücüsü olacaktır.

Söz konusu iki Bölgesel Kalkınma Programı kapsamında, bölge illerinin kalkınmasına yönelik proje uygulamalarında aşağıdaki temel faaliyet alanlarına öncelik verileceği tahmin edilmektedir.

• **Tarım ve Kırsal Kalkınma:** Çiftçilerin tamamlayıcı ve alternatif tarımsal faaliyetler yoluyla gelir kaynaklarını çeşitlendirmeleri sağlanacaktır.

• **Turizm:** Sürdürülebilir turizmi destekleyen ve bölge halkına gelir yaratıcı faaliyet niteliği taşıyan aktiviteler desteklenecektir. Tarihi ve doğal değerler korunacaktır.

• **Yerel Kalkınmanın Desteklenmesi:** Sivil Toplum Kuruluşları, kar amacı gütmeyen kurumlar, üniversiteler, il yönetimi ve yerel yönetimler tarafından uygulanacak küçük ölçekli projeler ile, bölgede işgörüme yeteneği, adaptasyon ve girişimcilik ruhunun desteklenerek işsizliğin azaltılması, istihdam imkanlarının artırılması ve Ar-Ge faaliyetlerinin teşvik edilmesi sağlanacaktır.

• **KOBİ'lerin geliştirilmesi:** Özellikle tarım, imalat sanayi, hizmet ve turizm sektörlerindeki KOBİ'lerin piyasada rekabet edebilir hale gelmesi için yönetim, teknik danışmanlık ve işletmelerin modernleştirilmesi çerçevesinde yatırım desteği sağlanarak istihdam ve gelir düzeyinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

• **Küçük Ölçekli Altyapının Geliştirilmesi:** İl Özel idareleri ve belediyeler tarafından gerçekleştirilecek olan altyapı yatırımları ile, iş ortamının geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik projeler geliştirilecektir.

Kayseri ve Konya Düzey 2 Bölgesel Kalkınma Programlarının finansmanı, Avrupa Birliği ve Türk Hükümeti tarafından ortak karşılanacak olup, toplam bütçesinin yüzde 25' i kadarı, Türk Hükümeti katkısı olacaktır.

Her bir özel sektör projesi için hibe desteği en fazla 100.000 Euro olabilecektir. Araştırma, geliştirme ve altyapı faaliyetlerinde bu miktar 1-2 milyon Euro olabilecektir. Her faydalanıcı hibe fonları tutarının en az yüzde 50'si kadar kendisi katkıda bulunmak durumundadır.